धनुषा जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको अध्ययन

रचना मण्डल

परीक्षा क्रमाङ्क : २८७१०४०८/०७४

त्रि.वि. दर्ता क्रमाङ्क : ९-२-५८९-२६२-२००८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षाअन्तर्गत
स्नातकोत्तर तह चौथो सत्रको (नेपा.शि. ५४४) पाठ्यांशको
प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि.वि. कीर्तिपुर

२०७६/२०१९

धनुषा जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको अध्ययन

(७१/०७६)

रचना मण्डल

प्रतिबद्धतापत्र

प्रस्तुत शोधपत्र अन्य कुनै पनि उपाधि वा प्रयोजनका लागि गरिएको छैन । प्रस्तुत अध्ययन मौलिक भएको र यस शीर्षकमा हालसम्म कुनै पनि शोधकार्य सम्पन्न नभएको व्यहोरा व्यक्त गर्दछु ।

मिति : २०७५/१२/१०

रचना मण्डल

शोधार्थी

सिफारिसपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, अन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरकी छात्रा रचना मण्डलले नेपाली भाषा शिक्षा विषयको (नेपा.शि. ५४४) पाठ्यांशका प्रयोजनार्थ प्रस्तुत 'धनुषा जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको अध्ययन' शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । यो अध्ययन सम्बन्धित तहका लागि उपयुक्त देखिएकाले प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

सहप्रा.डा. कुश्मिला भट्टराई

(शोधनिर्देशक)

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

त्रि.वि., कीर्तिपुर

मिति : २०७६/१/२६

May 9, 2019

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, अन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह चौथो सेमेस्टरकी छात्रा रचना मण्डलले नेपाली भाषा शिक्षा विषयको (नेपा.शि.५४४) पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत 'धनुषा जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको अध्ययन' शीर्षकमा तयार पार्नुभएको प्रस्तुत शोधपत्र नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

क.सं.	नाम	हस्ताक्षर
१.	प्रा.डा. रामप्रसाद भट्टराई (विभागीय प्रमुख)	....
२.	डा. माधव प्रसाद पौडेल (शोधविशेषज्ञ)	....
३.	सहप्रा.डा. कुश्मिला भट्टराई (शोधनिर्देशक)	....

मिति : २०७६/२/१२
May 26, 2019

कृतज्ञताज्ञापन

'धनुषा जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको अध्ययन' शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले श्रद्धेय गुरु सहप्रा.डा. कुश्मिला भट्टराईको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । प्रस्तुत शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक निर्देशन प्रदान गर्नु भएकोमा उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । त्यसैगरी शोधलेखनका क्रममा अमूल्य सल्लाह र सुझाब दिनुहुने शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभागअन्तर्गतको नेपाली भाषा शिक्षा विभागका सम्पूर्ण आदरणीय गुरुहरूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

मलाई यो स्तरसम्म पुऱ्याउने मेरो पढाइ र प्रगतिको निरन्तरता दिलाउने आदरणीय पिता रासलाल मण्डल र आमा प्रमिला देवी मण्डलप्रति म ऋणी रहनेछ । धनुषा जिल्लाका पाँच सामुदायिक र पाँच संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरू उपलब्ध गराई तथ्याङ्क सङ्कलनका लागि अनुमति दिने सम्बन्धित विद्यालयका प्रधानाध्यापक शिक्षक तथा शिक्षिका लगायन सम्पूर्ण विद्यार्थीहरूप्रति सधन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । मेरो उज्ज्वल भविष्यको लागि कामना गरी सदैव उत्प्रेरणा तथा हौसला प्रदान गरिदिनु हुने परिवारप्रति विशेष आभार प्रकट गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्रलाई शुद्ध रूपमा टङ्कन गरिदिने 'जी' कम्प्युटर सेन्टर, कीर्तिपुरप्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा शोधपत्रको उचित मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. नेपाली शिक्षा विभाग समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

रचना मण्डल

(शोधार्थी)

शोधसार

प्रस्तुत शोधकार्य 'धनुषा जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको अध्ययन' शीर्षकमा आधारित रहेर तयार पारिएको हो । कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमता अध्ययन तथा विश्लेषण गर्ने अभिप्रायले यस शोधपत्रको उद्देश्य पनि तयार पारिएको छ । यस्ता उद्देश्यमा समग्रमा विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमता पहिचान गर्नु, विद्यालयका प्रकृतिका आधारमा विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमता पहिचान गर्न, लैङ्गिकताका आधारमा दैनिकी लेखन क्षमताको पहिचान गर्न र भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको तुलना गर्नु रहेको छ ।

प्रस्तुत शोधकार्यको उद्देश्य प्राप्त गर्नको लागि सैद्धान्तिक र प्रायोगिक दुबै अध्ययन गरिएको छ । सैद्धान्तिक अध्ययनमा विभिन्न पुस्तक, पत्रपत्रिका, जर्नलहरू अध्ययन गरिएको छ । प्रायोगिक अध्ययनमा धनुषा जिल्लामा कक्षा नौमा अध्ययनरत प्रतिनिधि नमुना छनोटमा परेका समग्र विद्यार्थीहरू (१०० जना) को अध्ययन गरिएको छ । प्राथमिक तथा द्वितीयक सामग्रीको प्रयोग गरी तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषण गरिएको छ । दुईवटा प्रश्नको उत्तर लेख्न लगाई उत्तरपुस्तिका परीक्षण गरी तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ । विश्लेषणलाई वस्तुगत बनाउनका लागि प्रतिशत, मध्यमान र मानक विचलनको उपयोग गरिएको छ ।

यसरी धनुषा जिल्लाका कक्षा नौमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई दैनिकी लेखन कार्य गराउँदा विषयवस्तु, क्रमबद्धता, वाक्यगठन, शब्दचयन र मौलिकतालाई आधार बनाइएको छ । तिनीहरूलाई पनि उत्तम मध्यम, सामान्य र निमनमा राखेर तुलना गरिएको छ । तिनीहरूलाई पनि उत्तम, मध्यम, सामान्य र निम्नमा राखेर तुलना गरिएको छ । विद्यालयको प्रकृतिका आधारमा तुलना गर्दा सामुदायिक भन्दा संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमता राम्रो देखियो । लैङ्गिकताका आधारमा तुलना गर्दा छात्रभन्दा छात्राको लेखन क्षमता बढी रहेको पाइयो । समग्र विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमतालाई हेर्दा निम्न अङ्क ल्याउने विद्यार्थीहरू धेरै रहेका छन् । भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा हेर्दा नेपाली मातृभाषी विद्यार्थी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूको विषयवस्तु, क्रमबद्धता, वाक्यगठन शब्दचयन र मौलिकताको आधारमा दैनिकी लेखन गराउँदा अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूभन्दा नेपाली मातृभाषी विद्यालयका विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमता राम्रो देखियो ।

विषयसूची

पृष्ठ

अध्याय एक
शोधपरिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि

१.२ समस्याकथन

१.३ अध्ययनको उद्देश्य

१.४ अध्ययनको सान्दर्भिकता र उपादेयता

१.५ शोधको सीमाङ्कन

१.६ शोधपत्रको रूपरेखा

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको पुनरावलोकन र सैद्धान्तिक अवधारणा

२.१ पूर्वकार्यको पुनरावलोकन

२.१.१ पुस्तकको समीक्षा

२.१.२ शोधको समीक्षा

२.२ सैद्धान्तिक अवधारणा

२.२.१ दैनिक लेखनको परिचय

२.२.२ दैनिकीको परिभाषा

२.२.३ दैनिकी लेखनको आवश्यकता र प्रयोजन

२.२.४ दैनिक लेखन प्रक्रिया

२.२.५ लेखाइ सीपको विकासमा दैनिकी लेखनको भूमिका

अध्याय तीन

अध्ययन विधि र प्रक्रिया

३.१ जनसङ्ख्याको पहिचान

३.२ नमुना छनोट

३.३ सामग्री सङ्कलनका स्रोतहरू

३.३.१ प्राथमिक स्रोत

३.३.२ द्वितीयक स्रोत

३.४ सामग्री निर्माण

३.५ तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण

३.६ दैनिकी लेखनका मूल्याङ्कनका आधारहरू

अध्याय चार

समग्र विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको अध्ययन

४.१ समग्र विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको स्थिति

४.१.१ विषयवस्तुको आधारमा

४.१.२ क्रमबद्धताका आधारमा

४.१.३ वाक्यगठन र शब्दचयनका आधारमा

४.१.४ मौलिकताका आधारमा

अध्याय पाँच

विद्यालयको प्रकृतिका आधारमा दैनिकी लेखन क्षमताको अध्ययन

५.१ सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीको दैनिकी लेखन क्षमताको स्थिति

५.१.१ विषयवस्तुको आधारमा

५.१.२ क्रमबद्धताका आधारमा

५.१.३ शब्दचयन र वाक्यगठनका आधारमा

५.१.४ मौलिकताका आधारमा

अध्याय छ

लैङ्गिकताका आधारमा दैनिकी लेखन क्षमता

६.१ छात्र र छात्राको दैनिकी लेखन क्षमताको स्थिति

६.१.१ विषयवस्तुका आधारमा

६.१.२ क्रमबद्धताका आधारमा

६.१.३ वाक्यगठन र शब्दचयनका आधारमा

६.१.४ मौलिकताका आधारमा

अध्याय सात

भाषिक पृष्ठभूमिका आधारमा दैनिकी लेखन क्षमताको अध्ययन

७.१ नेपाली मातृभाषी विद्यार्थी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीको दैनिकी लेखन क्षमताको स्थिति

७.१.१ विषयवस्तुका आधारमा

७.१.२ क्रमबद्धता आधारमा

७.१.३ शब्दचयन र वाक्यगठनका आधारमा

७.१.४ मौलिकताका आधारमा

७.२ समग्र विद्यार्थीहरूको जम्मा प्राप्ताङ्कको मध्यमान र मानक विचलन

अध्याय आठ
सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता

८.१ सारांश

८.२ निष्कर्ष

८.३ उपयोगिता

  ८.३.१ नीतिगत तह

  ८.३.२ प्रयोगगत तह

सन्दर्भसामग्री सूची

परिशिष्ट

व्यक्तिवृत्त

तालिका सूची

पृष्ठ

तालिका नं. १	समग्र विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको स्थिति
तालिका नं. २	समग्र विद्यार्थीहरूले विषयवस्तुका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. ३	समग्र विद्यार्थीहरूले क्रमबद्धताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. ४	समग्र विद्यार्थीहरूले वाक्यगठन र शब्दचयनका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. ५	समग्र विद्यार्थीहरूले मौलिकताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. ६	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले प्राप्त गरेको औसताङ्क
तालिका नं. ७	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले विषयवस्तुका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. ८	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले क्रमबद्धताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. ९	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले शब्दचयन र वाक्यगठनका आधारमा प्राप्त गरेका प्राप्ताङ्क
तालिका नं. १०	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले मौलिकताका आधारमा प्राप्त गरेका प्राप्ताङ्क
तालिका नं. ११	छात्र र छात्राको दैनिकी लेखनमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. १२	छात्र र छात्राको विषयवस्तु आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. १३	छात्र र छात्राको क्रमबद्धताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. १४	छात्र र छात्राको वाक्यगठन र शब्दचयनका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. १५	छात्र र छात्राको मौलिकताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. १६	नेपाली मातृभाषी विद्यार्थी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीले प्राप्ताङ्क गरेको औसताङ्क
तालिका नं. १७	नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूले विषयवस्तुका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. १८	नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूको क्रमबद्धताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. १९	नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूले शब्दचयन र वाक्यगठनका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. २०	नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूले मौलिकताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
तालिका नं. २१	समग्र विद्यार्थीहरूको जम्मा प्राप्ताङ्कको मध्यमान र मानक विचलन

स्तम्भ चित्र सूची

पृष्ठ

चित्र नं. १	समग्र विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको स्थिति
चित्र नं. २	समग्र विद्यार्थीहरूले विषयवस्तुका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. ३	समग्र विद्यार्थीहरूको क्रमबद्धताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. ४	समग्र विद्यार्थीहरूले वाक्यगठन र शब्दचयनका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. ५	समग्र विद्यार्थीहरूले मौलिकताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. ६	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले प्राप्त गरेको औसताङ्क
चित्र नं. ७	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले विषयवस्तुका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. ८	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले क्रमबद्धता आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. ९	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले शब्दचयन र वाक्यगठनका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. १०	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरूले मौलिकताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. ११	छात्र र छात्राको क्रमबद्धताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. १२	छात्र र छात्राको विषयवस्तुको आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. १३	छात्र र छात्राको क्रमबद्धताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. १४	छात्र र छात्राको वाक्यगठन र शब्दचयनका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. १५	छात्र र छात्राको मौलिकताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. १६	नेपाली मातृभाषी विद्यार्थी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीले प्राप्ताङ्क गरेको औसताङ्क
चित्र नं. १७	नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूले विषयवस्तुका आधारमा प्राप्त गरेका प्राप्ताङ्क
चित्र नं. १८	नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूको क्रमबद्धताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. १९	नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूले शब्दचयन र वाक्यगठनका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क
चित्र नं. २०	नेपाली मातृभाषी र अन्य मातृभाषी विद्यार्थीहरूले मौलिकताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क

वृत्तचित्र सूची

पृष्ठ

चित्र नं. १ समग्र विद्यार्थीहरूको दैनिकी लेखन क्षमताको स्थिति

चित्र नं. २ समग्र विद्यार्थीहरूले विषयवस्तुका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क

चित्र नं. ३ समग्र विद्यार्थीहरूको क्रमबद्धताका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क

चित्र नं. ४ समग्र विद्यार्थीहरूले वाक्यगठन र शब्दचयनका आधारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क

चित्र नं. ५ समग्र विद्यार्थीहरूले मौलिकताका आधारमार प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्क